

קצו בימות דף כו עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

1 **כְּרִנְנָה לֹא מְסַקֵּנָה** – משום רינן ולעז בלבד אין מוציאם אשה
2 מבעלה, שכן כל האיסור הוא רק משום שעל ידי כך מתחזק
3 החשד שחשדהו. ואם כן **הָכָא נָמִי** – בחכם שאסר את האשה
4 בנדר או בשליח הגט שכל איסורו הוא רק משום לעז, **כְּרִנְנָה לֹא**
5 **מְסַקֵּנָה** – לא מוציאם אותה ממנו אם עבר וכנסה.

משנה

6 שנינו לעיל, שהמביא גט ממדינת הים, והעד המעיד על מיתת
7 הבעל, והחכם האוסר את האשה משום נדר אסורים לשאת את
8 האשה משום לעז. משנה זו מביאה כמה אופנים שבהם מותר להם
9 לשאת נשים אלו: **וְכֹלֵם** – כל שלשה אלו **שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים** בשעה
10 שהעידו על היתר האשה או בשעה שאסר החכם את האשה
11 מחמת הנדר, ואחר כך **מָתוּ** נשותיהם, **מוֹתֵרוֹת** נשים אלו **לִינִשְׂאָה**
12 **לָהֶם**, שכן מאחר שבשעת מעשה היו להם נשים אין חשד שמא
13 עיניהם נתנו בה. וכמו כן **כֹּלֵם** – כל נשים אלו **שֶׁנִּישְׂאוּ לְאַחֵרִים**
14 לאחר שהעידו עליהן או לאחר שאסר אותן החכם על בעליהן
15 בנדר, **וְנִתְּנָרְשׁוּ אוֹ שְׁתַּאֲלֻמְנוּ** מאחרים אלו, **מוֹתֵרוֹת לִינִשְׂאָה לָהֶם** –
16 לשליח הגט או לעד או לחכם, שכן באופן שנישאו לאחרים קודם
17 לכן אין מקום לחשד האמור. וכמו כן **כֹּלֵם** – כל נשים אלו **מוֹתֵרוֹת**
18 **לְבָנֵיהֶם אוֹ לְאַחֵיהֶם** של שליח הגט והעד והחכם, ואין חוששים
19 שכונתם היתה בשביל שנישאו לקרוביהם, משום שאין אדם
20 חוטא בשביל אחרים.

גמרא

22 שנינו במשנה: אם היו להם נשים ואחר כך מתו נשותיהם, מותרים
23 לישא אשה זו. מדייקת הגמרא: **מָתוּ אִין** – דווקא אם מתו
24 נשותיהם מותרים לישא אותה, אבל אם **נִתְּנָרְשׁוּ** נשותיהם **לֹא**
25 הותרו באשה זו, משום שיש חשד שמא נתנו עיניהם בה, וגירשו
26 את נשותיהם כדי לשאתה. מקשה הגמרא: **אִמַּר רַב הֵלֵל לְרַב**
27 **אֲשֵׁי, וְהִתְנַיָּא בברייתא שאֵפִילוּ אם נִתְּנָרְשׁוּ** נשותיהם מותרת להם
28 אשה זו. מתרצת הגמרא: **לֹא קָשְׁיָא, הָא** [הברייתא] שמתירה
29 מדברת באופן **דְּהוּאִי קִטְמָה** ביניהם לנשותיהם לפני שהעידו על
30 אשה זו, ועל כן אין לחשוד שגירשו אותן כדי לישא את זו, ו**הָא**
31 [המשנה] שאוסרת מדברת באופן **דְּלֹא הוּאִי קִטְמָה** ביניהם קודם
32 שהתירו את האשה, ועל כן יש לחשוד שגירשו את נשותיהן כדי
33 לישא את זו. עוד מתרצת הגמרא: **וְאִיבְעִית אִימָא, הָא וְהָא** – בין
34 המשנה ובין הברייתא מדברות באופן **דְּלֹא הוּאִי קִטְמָה** ביניהם
35 לבין נשותיהם קודם לכן, ומכל מקום **לֹא קָשְׁיָא**, משום ד**הָא**
36 [המשנה] מדברת באופן **דְּאִרְגִּיל הוּא** – שהבעל התחיל להתקוטט
37 עם אשתו לאחר שהתיר את זו, ועל כן יש חשד שעשה כן כדי
38 לגרשה ולישא את זו, ו**הָא** [הברייתא] מדברת באופן **דְּאִרְגִּיל**
39 **הָא** – שהאשה התחילה להתקוטט עמו, ומשום כן אין חשד
40 שגירשה כדי לישא את זו.

42 שנינו במשנה: **וְכֹלֵם שֶׁנִּישְׂאוּ וכו'** לאחרים ונתגרשו או נתאלמנו
43 מותרות לינשא להם. הגמרא דנה האם יש ראייה ממשנתנו שהיא
44 שנויה בשיטת רבי שמעון בן גמליאל: **קָא פִּלְקָא דְעֵתִין** – בתחילה
45 סברנו, שמה שהתירה אותה המשנה לאחר מיתת של הבעל השני
46 מוסב **אִמִּיתָה** – גם על עד שהעיד שמת בעלה הראשון, ומה
47 שהתירה אותה המשנה לאחר ה**גִּירוּשִׁין** מהבעל השני מוסב
48 **אִגְרוּשִׁין** – גם על שליח שהביא את גיטה מהבעל הראשון. ואם כן
49 **נִימָא דְמִתְנִיתִין** המתירה אותה לשלישי לאחר שהתאלמנה או
50 התגרשה פעמיים היא **דְּלֹא כְּרִנְנָה**. משום ד**אִי כְּרִנְנָה, הָאִמַּר רַבִּי (להלן**
51 **סד) בְּתֵרִי וְיָמִין** [בשתי פעמים] **הוּאִי הִזְקָה**, ולאחר שנתאלמנה
52 פעמיים מבעלה הרי היא בחזקת קטלנית ואסורה להנשא שוב.
53 וכמו כן לאחר שנתגרשה שתי פעמים הוחזקה בגירושין ואסורה
54 להנשא שוב. ומכך שהתירה משנתנו לשלישי לישאנה מוכח
55 שהיא שנויה בשיטת רבי שמעון בן גמליאל הסובר שחזקה נקבעת
56 רק על ידי שלש פעמים, ואינה נאסרת אלא לאחר שהתאלמנה
57 שלש פעמים.

58 דוחה הגמרא: **לֹא** כן הוא ביאור דברי המשנה, אלא מה שהתירה

59 לשאת את האשה לאחר מיתת של השני מוסב **אִגְרוּשִׁין** – על אופן
60 שהתגרשה מבעלה הראשון, וכגון בשליח הגט, ומה שהתירה
61 לשאתה לאחר ה**גִּירוּשִׁין** של השני מוסב **אִמִּיתָה** – על אופן שמת
62 הבעל הראשון, וכגון בעד שהעיד על מיתת הבעל.
63 שנינו במשנה: **וְכֹלֵם מוֹתֵרוֹת לְבָנֵיהֶם אוֹ לְאַחֵיהֶם**. מקשה הגמרא:
64 **מֵאִי שְׂנָא מִהָא דְתַנֵּן (להלן יז), הַנִּמְטָעִין מִן הָאִשָּׁה** – שחשדהו שזינה
65 עם אשה, **אִסּוּר פֶּאֱמָה וּבִכְתָּה וּבְאֲחֻתָּה**. ואף שמן התורה הן
66 מותרות לו, משום שלא קידש אשה זו ואין קרובות אשתו, מכל
67 מקום אסרו אותן חכמים עליו, משום החשש שמא תבוא הנטענת
68 לבקר את קרובתה לאחר שתנשא לזה, וזינה עמה ויעבור על
69 איסור קרובות אשתו. ואם כן אף בנשים אלו שאסורות עליו מפני
70 החשד יש לאוסרן להנשא גם לקרוביו, שמא זממו ביניהם שתנשא
71 לקרובו כדי שיהא רגיל אצלה וזינה עמה.
72 מתרצת הגמרא: **נָשִׁי לְנָפִי נָשִׁי שְׂכִיחִין דְּאִזְלוּ** – אצל נשים הדבר
73 מצוי שתלכנה לבקר נשים אחרות שזן קרובותיהן, ועל כן יש
74 לחשוש שתהיה הנטענת מצויה אצלו אם ישא את קרובתה, מה
75 שאין כן **נְכָרִי לְנָפִי נְכָרִי לֹא שְׂכִיחִין** – אצל אנשים לא שכיח הדבר
76 שיהיו מצויים זה אצל זה, ועל כן אין לחשוש שאם אחיו ישאנה
77 תהיה מצויה לו.

78 עוד מתרצת הגמרא: **אִי נָמִי, נָשִׁי דְלֹא אֶסְרִין שְׂכִיחִין אַהֲרֵי** –
79 שכיבת זנות של הבעל עם אחת מקרובות אשתו אינה אוסרת
80 עליו את אשתו, ולפיכך **לֹא קָפְדִי אַהֲרֵי** – אין אשתו מקפדת על
81 קרובתה שלא תזנה עם בעלה, משום שלא תיאסר עליו בכך.
82 לפיכך יש לחשוש שמא יזנה הנטען עם הנטענת לאחר שישא את
83 קרובתה. מה שאין כן **בְּנִכְרִי דְאֶסְרִין שְׂכִיחִין אַהֲרֵי** – שאם תזנה
84 אשתו עם אדם אחר תיאסר עליו לעולם, **קָפְדִי אַהֲרֵי** – מקפידים
85 הם זה על זה ואינם מניחים לשום אדם להתייחד עם נשותיהם,
86 ועל כן אין לחשוש שמא אם תנשא לאחיו תזנה עמו.
87 מקשה הגמרא: **אִי הָכִי אֲבִיו נָמִי** – אם כן תהיה מותרת גם לאביו
88 של שליח הגט והחכם, ומדוע התירה אותה המשנה רק לבניהם
89 או לאחיהם. מתרצת הגמרא: לעולם גם לאביו היא מותרת, ומה
90 שנקטה המשנה 'מותרות לבניהם או לאחיהם', **לֹא מִיִּפְעֻלָּא קְאָמַר**.
91 **לֹא מִיִּפְעֻלָּא אֲבִיו** שפשוט שמותרת לינשא לו משום ד**בְּנִיו בְּנֵיה**
92 **מֵינִיָּה** – שבנו בוש וירא ממנו, ובדאי לא יזנה עמה לאחר שתנשא
93 לאביו, **אֲבָל בְּנוֹ של המתיר דְלֹא בְּנִיו אֲבִיו מֵינִיָּה** – שאין האב בוש
94 וירא מבנו, **אִימָא לֹא** נתינה להנשא לו שמא תזנה עם אביו, **קָא**
95 **מְשַׁמְעֵן** לוֹ שמותרת לינשא אפילו לבנו ולאחיו, משום שמקפידים
96 זה על זה כאמור.

הדרן עלך ביצד אשת אחיו

פרק שלישי - ארבעה אחיו

משנה

99 המשנה שלפנינו דנה ביבמות שיש בהן איסור אחות זקוקתו:
100 **אֲרַבְעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים לְשֶׁתִּי אַחִיוֹת**, כגון שהיו ארבעה
101 אחים ראובן שמעון לוי ויהודה, ונשא ראובן את רחל ושמעון נשא
102 את לאה אחותה, ו**מָתוּ** ראובן ושמעון **הַנְּשׂוּאִים אֵת הָאִחִיוֹת בלא**
103 בנים, ונפלו נשותיהם ליבום לפני לוי ויהודה [ציור א]. **הָרִי אֵלֹו**
104 **האחיות חולצות וְלֹא מְתִיבָמֹות**. שמאחר ששתיהן זקוקות ליבום,
105 נמצא שכל אחת מהן היא אחות זקוקתו של כל אחד מהאחים,
106 שהרי גם אחותה זקוקה לו, ואסרו חכמים אחות זקוקה מהטעם
107 שיבואר בגמרא, ועל כן אינן מתייבמות. אך מכל מקום הן צריכות
108 חליצה, שכן מן התורה הן מותרות ואין איסורן אלא מדרבנן. **וְאִם**
109 **קָדְמוּ האחים וְכִנְסוּ את האחיות באיסור**, שנשא כל אחד מהם
110 אחות אחרת, **יִצְיִאוּ אותן בגט**, ואין מתירים להם לקיימן בדיעבד.
111 **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר**, דבר זה שנוי במחלוקת תנאים, **שְׁבִית שְׂמִיא**
112 **אוֹמְרִים** שלאחר שייבמו (יקיים) [קְיִימוּן] אותן בדיעבד, ואינם
113 צריכים לגרשן, **וְכֵית הֵלֵל אוֹמְרִים** אף בדיעבד **יִצְיִאוּ אותן**.
114 המשנה מביאה אופן שבו מותר לאחד האחים לייבם את אחת
115

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עז

להתנהג בכבוד עם העבד יום ראשון כ"ד אדר ב' ה'תשפ"ב

כך להאכיל את בהמתו אלא שהנהגה זו נובעת מחסד ורחמים של האדם.

ומהנהגה זו כלפי בהמתו, מובן כי גם מה שהתירה תורה להעביד עבד כנעני בעבודת פרך (לעיל פ"א ה"ו), הרי זה משום שעבודת העבד כוללת גם "דברים בזויים שהם מיוחדים לעשיית העבדים" (שם ה"ז) וחלק ממהות ה'עבדות' הוא שהעבד לא ימנע מלעשות דברים בזויים, ולכן יש מקום להעבידו בפרך כדי שירגיש את היותו עבד.

ואכן מצד 'דרכי החכמה' לחוד מותר להעבירו בפרך, אך מי שהוא 'רחמן ורודף צדק' מתנהג ברחמים גם כלפי עבדו, משווה אותו אליו במאכל ובמשקה ואף מקדים מזונותיו לסעודתו.

וזהו שכתב הרמב"ם (בהמשך ההלכה) שציוונו להידמות למידותיו של הקב"ה ש'רחמיו על כל מעשיו', היינו להתנהג ברחמים לא רק לפי המחויב על פי טבע בני אדם אלא כפי מידתו של הקב"ה שהיא למעלה מגדר אנושי, ולהקדים מזון בהמתו לסעודתו ולהתנהג עם עבדו באופן מכובד ביותר.

(לקוטי שידות 17, עמ' 73)

השתמשות בחפץ מצוה ללא רשות בעליו יום שני כ"ה אדר ב' ה'תשפ"ב

היום או מחר לא יהיה לו ספר"ך אך אם אין חשש לקלקול ודאי יכול לשאול שלא מדעת בעלים כדי לקיים מצוה "כגון אם מצא טלית או תפילין של חברו בבית הכנסת, רשאי להניחן שם ולהחזירן למקומן".

אך ה'נמוקי יוסף' (בבא בתרא מד, ב בדפי הרי"ף) אוסר להניח תפילין של חברו או להתעטף בטליתו, ותמה על הריטב"א שחילק בין ספר תורה לתפילין, שהרי (ב"מ שם) המוצא תפילין בשוק התירו לו להניחם רק משום ש"שם את דמיה" (היינו שאומר את שוים כדי לדעת כמה לשלם לבעל התפילין כשימצאנו) אבל אם לא שם את דמיה, לא יניח – כמו כל אבדה שאסור להשתמש בה ולא התירו משום מצוה.

ולהלכה, נפסק ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' יד ס"ד): "מותר ליטול טלית חברו ולברך עליה" (והוסיף הרמ"א) "והוא הדין בתפילין". ואת קושיית ה'נמוקי יוסף' מיישב הב"ח (א"ח שם) שלהניחם בכל יום התירו רק אם אמר את שוים, ורק כאשר משתמש בתפילין של חברו באקראי התירו משום מצוה. וכן כתב אדה"ז (שם סי"ב): "מותר להתלבש באקראי בעלמא בתפילין של חברו שלא מדעתו" אבל ספרים של חברו "אסור ללמוד בהן שלא מדעתו אפילו באקראי בעלמא" בגלל החשש "שיקצו מרוב משמושם".

שוכר ששינה מתנאי השכירות – מתי חייב? יום שלישי כ"ו אדר ב' ה'תשפ"ב

משלשים על השעור שפסק עמו ומתה – ח"ב, פחות מכאן – פטור, אבל נותן שכר התוספת.

הלכות עבדים פרק ט, הלכה ח: מִתֵּר לְעַבְדֵּךְ בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי בְּפָרֶךְ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה בָּהּ, מִדַּת חֲסִידוֹת וְדָרְכֵי הַחֲכָמָה שִׁיחָה אֲדָם רַחֲמָן וְרֹדֵף צָדֵק... וְיֵאָכְלֵהוּ וְיִשְׁקָהוּ מִכָּל מֵאֲכָלוֹ וּמִכָּל מִשְׁקָהוּ. חֲכָמִים הָרְאוּנוּם הָיוּ נוֹתְנִין לְעַבְדֵּךְ מִכָּל תַּבְשִׁיל וְתַבְשִׁיל... וּמִקְדִּימֵין מִזֶּזֶן הַבְּהֵמוֹת וְהָעֲבָדִים עַל מִזְוֹנוֹת עֲצָמָיו.

יש להבין:

א. הנהגה זו – להקדים מזון הבהמות לסעודת בעליהן – מובאת בגמרא (ברכות מ, א) כהוראת דין: "אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו" ומדוע הביאה הרמב"ם כהנהגת חכמים הראשונים? ב. בגמרא נאמר שיש להקדים ולהאכיל את הבהמות, ואילו הרמב"ם הוסיף גם עבדים!

והביאור:

הרמב"ם צירף את העבדים להנהגה עם הבהמות כדי להדגיש שהנהגה בחסד וברחמים עם עבד כנעני היא מידת חסידות לפנים משורת הדין, כי על פי שכל אין סיבה להקדים מזונות בהמתו לסעודתו, שהרי הבהמות נבראו לשמש את האדם (קידושין פב, ב), ומשורת הדין עליו לאכול קודם ואחר

הלכות שכירות פרק א, הלכה ד: וְאִין חֲשׂוֹאֵל רִשְׁאִי לְהִשְׁאִיל; אִפְּלוּ שְׂאֵל סִפְר תּוֹרָה, שְׂבַל חֲקוּרָא בּוּ עוֹשֶׂה מְצוּה – לֹא וְשְׂאִילָנוּ לְאַחֵר... שְׁחָרִי זֶה אוֹמֵר לוֹ: 'אִין רְצוֹנִי שִׁיחָה פְּקוּדֵי בֵּיד אַחֵר'.

והקשה הריטב"א (בבא מציעא כט, ב):

אמרו בגמרא (פסחים ד, ב), השוכר בית בחזקת שהוא בדוק (מחמץ) ומצאו שאינו בדוק, אין זה מקח טעות כי נוח לו לאדם שיקיימו מצוה בממונו (והוא מוכן לשכור אדם שיבדוק את הבית). ואם כך, ודאי אינו מתנגד להשאיל ספר תורה לקרוא בו! ותירץ: נוח לאדם להוציא ממון כדי שהוא עצמו יוכל לקיים מצוה, אבל אינו מוכן להפסיד ממון כדי שאחרים יקיימו מצוה.

וה'פרי חדש' (או"ח סי' תלו סק"ג, וראה 'מגן אברהם' סי' י"ז סק"י) חילק: בהפסד מועט, נוח לו שיקיימו מצוה בממונו ושכר הבדיקה מועט, אבל בהשאלת ספר תורה יתכן שיהא בו הפסד מרובה, כמו שפירש רש"י (ב"מ שם ד"ה מאי) "שהוא נוח להתקלקל בטשטוש וקריעה" ואין זה נוח לו.

והוסיף הריטב"א (ח"י הריטב"א החדשים, ב"מ שם): רק בספר תורה אין לשאול שלא מדעת הבעלים "כיון דאיכא קפידא לקלקול הספר לא ניחא ליה, דהא יצא שכרו בהפסדו, כי

הלכות שכירות פרק ד, הלכה ו: הַשׁוֹכֵר אֶת הַבְּהֵמָה לְשֵׂאת עָלֶיהָ מִשְׁקָל יְדוּעַ, וְהוֹסִיף עַל מִשְׁאוֹ – אִם הוֹסִיף חֶלֶק

במנות דף כו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצט

מתרצת הגמרא: אי דנפול ואם נפלו שלשתן קבת אחת ליבום, ולא הספיקה הראשונה לחלוץ עד שנפלו גם אחיותיה ליבום, וכגון שמת לוי ראשון בלא בנים ונפלה רחל אשתו ליבום, וקודם שחליצה מתו יהודה ויששכר בלא בנים ונפלו גם נשותיהם ליבום [ציור ג], הרי נמי שכולן צריכות חליצה מכל האחים משום שאסורות ליבום וחליצתן חליצה פסולה. ולא צריך כא – ולא נאמרו דברי רב אלא באופן דנפול האחיות ליבום בזה אחר זה, שכשמת לוי ונפלה תדא ורחל אשתו ליבום, מיד חליץ לה ראובן, ואחר כך מת יהודה ונפלה אידך [ולא אשתו] ליבום, ומיד חליץ לה שמעון, ואחר כך מת יששכר ונפלה אידך [שרה אשתו] לפני ראובן ושמעון ליבום [ציור ד]. נמצא שחליצת רחל ולאה היתה חליצה כשירה, שכן בזמן שחליץ ראובן לרחל היתה היא עדיין מותרת לו ביבום, וכן בזמן שחליץ שמעון ללאה היתה היא עדיין מותרת לו ביבום, ועל כן הועילה חליצתם לפוטרה מזיקת כל האחים. אבל חליצת שרה היא חליצה פסולה, שכן באותה שעה כבר חליצו ראובן ושמעון לשתי אחיותיה, וכבר נאסרה שרה עליהם משום אחות חלוצתה. לפיכך חליץ לה תאי [ראובן] ומפקע את זיקתו, ולאחר מכן חליץ לה תאי [שמעון] ומפקע את זיקתו, ואין האחד יכול להפקיע את זיקת אחרו.

מקשה הגמרא: איך יתכן לפרש בשיטת רב שיש זיקה, והאמר רב לעיל (ד) שומרת יבם שמתה מותר באמה משום שאין זיקה, ואין הזיקה נחשבת כאישות לאסור עליו את קרובות זקוקתו, ואם כן יש לה לחליצת אחד האחים לפוטרה מכולם אפילו שהיא חליצה פסולה. מתרצת הגמרא: מה שאמר רב שחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים, רק לדברי האומר יש זיקה קאמר כן, אך הוא עצמו סובר אין זיקה.

הגמרא מביאה את שיטת שמואל החולק על רב בדין האמור: ושמאל אמה, שלש אחיות שמתו בעליהן ונפלו לפני שני אחים, אחד מהאחים חליץ לבולן, ואף שהיא חליצה פסולה משום שאין ראיות ליבום, מכל מקום אינן צריכות חליצה משני האחים, אלא חליצת האחד מפקיעה את זיקת כולם.

מקשה הגמרא על דברי שמואל: מביא [הרי] שמעון ליה לשמואל דאמר, שאם ביד היבמה לחלוץ חליצה מעולה וחליצה גרועה, חליצה מעולה [מעולה] בעינן, ואינה נפטרת בחליצה הגרועה. דאמר שמואל,

אם כן היה לה למשנה להשמיענו דין זה בהמשך אחים נמי, שאם היו ראובן ושמעון נשואים לשתי אחיות רחל ולאה, ומתו ונפלו נשותיהם לפני אחיהם לוי יהודה ויששכר [ציור א], אסור לאף אחד מהם לייבם אף אחת מאחיות אלו, שמא ימותו שני אחיו לפני שיספיקו לחלוץ לאחותה, ותבטל ממנה מצות יבמין. שהרי באופן זה יש יותר חידוש מברבעה אחים, שכן התחדש בו שחוששים גם למיתת שני אחים.

מתרצת הגמרא: אכן בחמשה אחים מותר לאחד מהם לייבם את אחת האחיות, משום שאין בזה ביטול מצות יבמין, שכן למיתה דתרי אחים לא תשיג, ואף אם ימות אחד מהם עדיין יוכל אחיו השני לחלוץ או לייבם את אחותה.

יבמה שאסורה ביבום ואינה ראויה אלא לחליצה, כגון האחיות שבמשנתנו, נקראת חליצתה 'חליצה פסולה'. ומביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדין חליצה זו: אמר רבא בר רב הונא אמר רב, שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין, כגון שהיו חמשה אחים ראובן שמעון לוי ויהודה ויששכר, ונשא לוי את רחל, ויהודה נשא את לאה אחותה, ויששכר נשא את שרה אחותו, ומתו לוי ויהודה ויששכר בלא בנים [ציור ב], זה [ראובן] חליץ לאחת מהאחיות, וזה [שמעון] חליץ לאחת מהאחיות, ואינם מייבמים אותם כמבואר במשנתנו, ואמציצת [האחות השלישית] צריכה חליצה משניהם, מהטעם שיבואר בסמוך.

הגמרא מבררת את שיטת רב: אמר ליה רבא לרבא בר רב הונא, מדקאמרת שאמציצת צריכה חליצה משניהם, מוכח דקסברת יש זיקה – שזיקת יבום חזקה ונחשבת כאישות לגבי כל אחד מהאחים בפני עצמו. וחליצת האחות השלישית תווא לה חליצה פסולה [גרועה], שכן אין בידו לייבמה, שהרי לאחר שחליץ לאחותה הרי היא נאסרת עליו משום אחות חלוצתו, וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ולקבל חליצה מכל אחד ואחד כדי להפקיע את זיקתו. שכן רק בחליצה גמורה שיש בידו גם את האפשרות לייבמה, מפקיעה חליצת האחד את זיקת כולם, אבל בחליצה גרועה כגון זו אין חליצת האחד מפקיעה אלא את זיקתו בלבד ולא את זיקת כולם. ולפי זה הקשה רבה: אי הרי קמציצת נמי – אף שתי האחיות הראשונות יצטרכו חליצה מכל האחים, שהרי גם חליצתן היא חליצה פסולה, משום שגם הן אסורות ליבום מדין אחות זקוקתו, כמבואר במשנתנו, ומדוע אמר רב שרק השלישית צריכה חליצה מכולם.

המשך ביאור למזמור קכ בתהלים מתוך "תהילות מנחם" מעמוד ג

אבל לפעמים ישנו ענין של "המה למלחמה" – שהקב"ה מסובב מלמעלה (מצד "נורא עלילה על בני אדם") את ענין הניסיונות, שכדי להתגבר עליהם צריכה להיות עבודה באופן של מלחמה. והכוונה בהם היא "כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם – לדעת הישכם אוהבים את הוי' גו'".⁴ שע"י העמידה בניסיון יהי' אצלו "מנסה", הגבהה,⁵ "יתרון האור מן החושך", ו"יתרון החכמה מן הסכלות".⁶ ובכללות זוהי עבודת התשובה, בירור הרע.

ומאחר שהכוונה הפנימית בעבודת הניסיונות היא בשביל העלי' כנ"ל, לכן גם בשעת הניסיון גופא, האדם עומד בתנועה של "שיר המעלות" – שיר ושמחה, וכן בתוקף אמיתי עם הצד שכנגד, שכן מצד עצמו הוא למעלה מענין המלחמה, וכל עבודתו היא להוסיף אור הקדושה.⁸

(3) תהלים סו, ה. וראה תנחומא וישב ד. תו"ח תולדות יג, א ואילך. ובכ"מ.

(4) פ' ראה יג, ד.

(5) ראה סה"מ תר"פ ע' קיב ואילך. ועוד.

(6) קהלת ב, יג.

(7) התחלת המזמור כאן.

(8) מלקו"ש ח"כ ע' 413 (משיחת ש"פ וירא ה'תש"מ). וראה גם שיחת פורים ה'תשל"ח. ושיחת ט"ו אלול ה'תשנ"א.